

Πραγματική ελευθερία αποτελεί η υπέρβαση του εγωισμού και της ιδιοτέλειας (Αρχιμ. Θεόφιλος Λεμοντζής, Δρ. Θεολογίας)

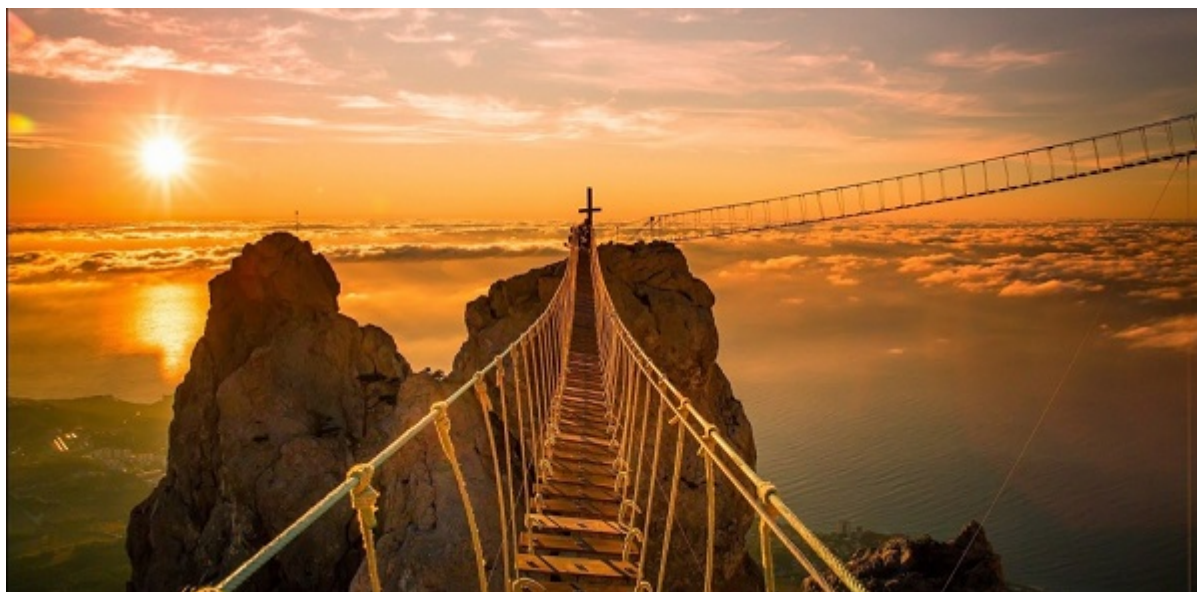
/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ποιος είναι όμως ο λόγος που δεν είναι επιτρεπτό να καθηλωθεί ο άνθρωπος στα δύο πρώτα στάδια εφόσον και πάλι θα πράττει το καλό, θα ζει ηθική ζωή σύμφωνα με το θείο θέλημα; Γιατί είναι τόσο σημαντικό ο άνθρωπος να ενηλικιωθεί πνευματικά ώστε να φτάσει στο τρίτο στάδιο, αυτό της υιότητας και της ελευθερίας, της ανιδιοτελούς αγάπης; Εδώ βρίσκεται ακριβώς και μια μεγάλη διαφορά μεταξύ της ορθόδοξης θεολογίας με την δυτική θεολογία, ρωμαιοκαθολική και προτεσταντική. Ενώ οι ρωμαιοκαθολικοί και οι προτεστάντες ερμηνεύουν τη σχέση μεταξύ Θεού-ανθρώπου νομικά-δικαιϊκά, επισημαίνοντας δηλαδή ότι η αμαρτία είναι ενοχή λόγω προσβολής της θείας δικαιοσύνης, ότι μεταδίδεται η ενοχή του προπατορικού αμαρτήματος του Αδάμ σε όλους εμάς που είμαστε απόγονοί του όπως επίσης και η τιμωρία του Θεού, οι ορθόδοξοι Πατέρες μας επισημαίνουν ότι η αμαρτία αποτελεί ασθένεια που εισέβαλλε μέσα στην φύση μας η οποία κληρονομείται σε όλο το ανθρώπινο γένος (Βλ. Κυρίλλου Αλεξανδρείας, Ερμηνεία εις την προς Ρωμαίους Επιστολήν, PG 74, 789B. Αρχιμ. Θεοφίλου Λεμοντζή, Αμαρτία: Ενοχή ή πένθος; Θεσσαλονίκη 2011,σελ.42εξ). Ενώ για τη δυτική θεολογία ο θάνατος και η υποδούλωση του ανθρώπου στα χέρια του διαβόλου του ανθρώπου μετά το προπατορικό αμάρτημα θεωρείται ως αποτέλεσμα τιμωρού αποφάσεως της θείας δικαιοσύνης, εξαιτίας της παράβασης του

θείου θελήματος, ότι ο πρώτος άνθρωπος, ο Αδάμ επέφερε, δια της παραβάσεως του την οργή και αγανάκτηση του Θεού, και για αυτό το λόγο τον θάνατο, και ότι ο διάβολος είναι το τιμωρό όργανο του Θεού, η ορθόδοξη θεολογία επισημαίνει ότι η σωτηρία είναι εκ του θανάτου και όχι εκ της Θείας οργής (Βλ. Ιωάννου Ρωμανίδη Πρωτοπρεσβυτέρου, Το προπατορικόν αμάρτημα, Αθήνα 1989, σελ. 22,8,17).

Για την ορθόδοξη θεολογία, σκοπός του ανθρώπου είναι η θεραπεία της ανθρώπινης φύσεως από τα πάθη, η ομοίωση με το Θεό μέσω της ανιδιοτελούς αγάπης και όχι η ικανοποίηση της προσβληθείσας θείας δικαιοσύνης και εξευμενισμός του Θεού μέσω καλών έργων. Ταυτόχρονα είναι πόλεμος εναντίον των μεθοδειών και της πανουργίας του διαβόλου (Βλ. Αρχιμ. Θεοφίλου Λεμοντζή, Αμαρτία: Ενοχή ή πένθος; Θεσσαλονίκη 2011, σελ. 172εξ). Εάν πραγματικά ίσχυε η θέση της δυτικής θεολογίας θα ήταν αρκετό να μεταβεί ο άνθρωπος στις δύο πρώτες βαθμίδες για να κερδίσει τη σωτηρία. Σε αυτή την κατάσταση οι ηθικές πράξεις θα μπορούσαν ικανοποιητικά να εξευμενίσουν το Θεό εξαιτίας της παράβασης του θελήματός του. Γι' αυτό άλλωστε οι ρωμαιοκαθολικοί και οι προτεστάντες αντικατέστησαν την άσκηση για την τελείωση στην αγάπη και την ανιδιοτέλεια, με τον ηθικισμό, δηλαδή την τυπική τήρηση των εντολών του Θεού.

Σύμφωνα όμως με τους Πατέρες μας οι σχέσεις μεταξύ Θεού και ανθρώπου δεν έχουν την έννοια της συναλλαγής. Δεν μπορεί ο άνθρωπος να σώσει τον εαυτό του προσφέροντας στον Θεό πίστη και έργα, ως εάν ο Θεός εδέχετο δωροδοκίες (Βλ. Ιωάννου Ρωμανίδη Πρωτοπρεσβυτέρου, Το προπατορικόν αμάρτημα, Αθήνα 1989, σελ. 118). Όντας ελεύθερος ο Θεός από κάθε ιδιοτέλεια, συμφέρον και ανάγκη «ουδενος εχει αναγκην» ειρηναιου. Ο Θεός δεν σώζει τον άνθρωπο για να κερδίσει κάτι για τον εαυτό του αλλά σώζει διότι αγαπά τον άνθρωπο. Ο Θεός δίνει τις

εντολές στον άνθρωπο όχι διότι ο ίδιος έχει ανάγκη αυτών αλλά διότι τις έχει ανάγκη ο άνθρωπος (Βλ. Ιωάννου Ρωμανίδα Πρωτοπρεσβυτέρου, Το προπατορικόν αμάρτημα, Αθήνα 1989, σελ. 117). Ο Θεός λοιπόν δεν χρειάζεται να εξευμενισθεί με ηθικές πράξεις όπως νομίζουν οι ρωμαιοκαθολικοί και οι προτεστάντες. Η δια της προσευχής, της νηστείας και των καλών έργων πνευματική άσκηση δεν γίνεται για τις ανάγκες του Θεού αλλά για την ηθική στερέωση, τελείωση και θέωση των πιστών. Η σωτηρία του ανθρώπου εξαρτάται από το πόσο μπορεί ο ίδιος να ασκηθεί προς καλλιέργεια μιας πραγματικής, ανιδιοτελούς και ελευθέρως αγάπης προς το Θεό και τον συνάνθρωπο. Τα καλά έργα και οι ηθικές πράξεις δεν έχουν εξαγοραστική αξία αλλά είναι τα απαραίτητα μέσα με τα οποία ο άνθρωπος ασκείται στην αγάπη.

Η ορθόδοξη πνευματική ζωή είναι οδός θεραπείας της ασθενείας της ιδιοτέλειας προς απόκτηση της υγείας της ανιδιοτέλειας. Ο φόβος και η ελπίδα της ανταμοιβής, των δύο πρώτων βαθμίδων πνευματικής ωριμότητας, αν και δεν μπορούν να αποφευχθούν, ανήκουν όμως στη σφαίρα της ιδιοτέλειας. Αντίθετα το τρίτο στάδιο χαρακτηρίζεται από την κατάκτηση της ανιδιοτελούς αγάπης που ταυτίζεται με την επίτευξη της ελευθερίας από τον εγωισμό. Σε αυτό το τρίτο στάδιο ο άνθρωπος αποκτά την ελευθερία ενός υιού. Αναφέρει ο άγιος Νικόλαος Καβάσιλας: «των τέκνων δε η τελεία αγάπη, ης άπας απελλήλαται φόβος. Ούτε γαρ μισθών αποτυχίαν, ούτε πληγάς έστι δεδιέναι των εκείνως ερώντα· το μεν γαρ δούλων, εκείνο δε μισθωτών· το δ' ούτω καθαρώς φιλείν μόνων γίνεται των υιών» (Περί της εν Χριστώ ζωής 7, PG 150, 720D).

Η ηθική τελείωση δεν συνίσταται στην επίτευξη κάποιων ηθικών πράξεων, στην ηθική ευδαιμονία, η οποία είναι δυνατόν να εγκλωβίσει τον άνθρωπο μέσα στα δίκτυα της εωσφορικής αυτοθεώσεως, αλλά στην επίτευξη ανιδιοτελούς αγάπης. Η τελεία αγάπη είναι υπεράνω παντός εν τω κόσμω συμφέροντος ακόμη και πάνω από το ένστικτο της αυτοσυντήρησης, όπως έπραξαν οι χριστιανοί της Αλεξάνδρειας που φρόντιζαν ασθενείς από την επιδημία της πανώλης που ενέσκηψε στην πόλη το 250, ρισκάροντας τη ζωή τους από αυτή τη μεταδοτική ασθένεια, όπως αναφέρει ο άγιος Διονύσιος Αλεξανδρείας, και για αυτό το λόγο οφείλουμε οι χριστιανοί να αγαπούμε τους εχθρούς. Ούτε η πίστη μόνον, όπως πιστεύουν οι προτεστάντες, ούτε τα αξιόμισθα έργα, όπως πιστεύουν οι ρωμαιοκαθολικοί, σώζουν μόνον, αλλά η αγάπη, όπως λέει ο Απ. Παύλος (Α΄ Κορ,13)(Βλ. Ιωάννου Ρωμανίδη Πρωτοπρεσβυτέρου, Το προπατορικόν αμάρτημα, Αθήνα 1989, σελ. 116). Σε αυτό το στάδιο ο τρόπος συμπεριφοράς δεν υπακούει σε έναν εξωτερικό νόμο αλλά αποτελεί βαθύτατη θέληση του προσώπου και για αυτό ταυτίζεται με την επίτευξη της ελευθερίας. Η ηθική λοιπόν στο τρίτο στάδιο δεν είναι ετερόνομη αλλά αυτόνομη.

Η κατά του φόβου του θανάτου και του σατανά μάχη προς επίτευξη της εν Χριστώ ελευθερίας από κάθε ιδιοτέλεια και ανάγκη κατέχει ουσιαστική θέση στη βιβλική και πατερική σκέψη λουκ.12,4 μαρκ4,40. Οι βίοι των αγίων είναι ποτισμένοι από αυτό το αγωνιστικό και ηρωικό φρόνημα. Οι άγιοι ως κοινωνοί του αγίου Πνεύματος δεν φοβούνται ρωμ 8,14-15 τίποτα ούτε το θάνατο, ούτε την στέρηση,

ούτε την πτώχεια ούτε τον διάβολο. Οι άγιοι είναι εκείνα τα πρότυπα των ανθρώπων που μετέβησαν από την ιδιοτέλεια στην ανιδιοτέλεια, από την ετερονομία στην αυτονομία. Η αυτονομία αυτή των αγίων δεν έχει σχέση με την εκείνη την αυτονομία που βερμπαλίζει η σύγχρονη κοσμική «ηθική» όπου ταυτίζει την ελευθερία και την αυτονομία με την εξουσία που πιστεύουν ότι μπορούν να έχουν τα άτομα στο σώμα τους και στην ψυχή τους και όπου νόμος είναι οι εγωιστικές επιθυμίες του ατόμου (χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτό των αμβλώσεων όπου οι υποστηρικτές τους θεωρούν ότι η γυναίκα έχει απόλυτη εξουσία στο σώμα της, όπως και αυτό των έμφυλων ταυτοτήτων όπου υποστηρίζεται ότι ο άνθρωπος έχει δικαίωμα να ορίζει ο ίδιος την ταυτότητα του φύλου του ανεξάρτητα από το φύλο με το οποίο γεννήθηκε (Βλ. Αρχιμ. Θεοφίλου Λεμοντζή, Οι έμφυλες ταυτότητες και η ενοφυλία των Γνωστικών, Θεσσαλονίκη 2018, σελ. 6εξ.)). Για την κοσμική ηθική ως αυτονομία εκλαμβάνεται η «νομιμοποίηση» όλων των επιθυμιών και ενεργειών του ανθρώπου στο βαθμό που διαφυλάττεται η στοιχειώδης κοινωνική συμβίωση (Βλ. Νικολάου Κόϊου, Επ' ελευθερία εκλήθητε. Αυτονομία και ετερονομία στην Ηθική, Αθήνα 2004, σελ. 166). Αντίθετα για την ορθόδοξη πνευματική ζωή πραγματική ελευθερία αποτελεί η υπέρβαση του εγωισμού και της ιδιοτέλειας δια της ανιδιοτελούς αγάπης. Είναι ελευθερία από το φόβο του θανάτου και από κάθε είδους φόβο, μέριμνα και ανησυχία. Είναι ελευθερία ακόμη και από τα αδιάβλητα πάθη (πείνα, δίψα, πόνος κ.α.) όπως ο Δανιήλ ο στυλίτης που ζούσε εν μέσω του χειμώνα σκεπαζόμενος με χιόνι.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)